

BIZALOM

*Havonta kétszer megjelenő szemle,
a világ folyásáról és az ember alkotáisairól.*

21. szám.

III. évfolyam.

1932 november 1.

Arany János.

Arany János halálának 50-ik évfordulóját most ünnepli nemcsak egész Magyarország, hanem az elszakított részek magyarsága is. Arany Jánost, a legnagyobb magyar költőnek nevezik és sokszor megmondták róla, hogyha nem az ismeretlen kicsiny magyar nemzet fiának születik, hanem valamelyik nagy világnyelv az anyanyelve, akkor a földkerekség legismertebb, leghíresebb emberei közé tartozik. Így azonban csak azon kevesek hódolhatnak lángelméjének, kik a magyar nyelvet jól ismerik. — Csak ezek válnak részesévé, annak a nagy boldogságnak, amit Arany János csodaszép költői műveinek az olvasása nyújt. Igaz és találó az a mondás, hogy már azért is érdemes magyarnak születni, hogy Arany Jánost eredetiben olvassa az ember.

Arany János nemcsak nagy szellem, hanem a legnemesebb szív, a legszeretőbb lélek volt. Végtelen ragaszkodott hozzátartozóihoz, nagy barátjához Petőfihez, kinek korai hősi halála mélységes, hosszantartó fájdalmat okozott neki. — Lelkiismerete a legfinomabb, legérzékenyebb lelkiismeret. Legnagyobb, legtökéletesebb versei: a balladák, mind a lelkiismeret kérdéseiről, a lelkiismeret hatalmáról szólnak.

Arany János rövid életrajza a következő:

Arany János 1817-ben született. Igazi magyar városban, Nagyszalontán,* Bihar megyében. Szülei egyszerű, de jólelkű s vallásos földműves emberek voltak. Írni olvasni az apa maga tanította a fiát, s csak később kerül az ifjú Arany a szalontai iskolába, majd innen a debreceni gimnáziumba. Már itt feltűnt rímelő tehetségével.

Mikor fölserdül, sajátos vágy fogja el: művész akar lenni. Érti magában a tehetséget, de még nincs tisztában, mire van tehetsége. Próbálkozik nemcsak a verselésben, hanem a szobrászat és a festészet terén is.

Majd színészethez kap kedvet. Ezt a művészetet legkönnyebb volt elérni, tehát elszegődik egy színész-társasághoz. De egész természete nem olyan volt, hogy e pályán jól érezhette volna magát. Komoly, csendes, meggondolt ifjú volt, híjjával a könnyelmű és vidám életfelfogásnak. Nem is maradt soká e pályán, csak néhány hétig. Bántotta a lelkiismeret, hogy ily könnyelmű lépésre határozta el magát. „Az öntudat kígyói — írja ő maga —, szegény apám sanyarú nyugtalansága, éjjelnappal martak.“ Máramarosszigetről, hol társulata szerepel, gyalog hazaindult. Otthon atyját megvakulva találta, s anyja nemsokára meghalt. Elhatározta, hogy otthon marad világtalan apja gyámolítójának. Az ottani iskolánál segédtanító, majd városi irnok lesz, s utóbb aljegyző. 23 éves korában megnősül, s le akar mondani minden ábrándos tervről, hogy pusztán családjának éljen.

De akkor a csendes megelégedés e korszakában a költészet felé fordul. Már 1845-ben ír egy gúnyos elbeszélő költeményt. Ennek „Elveszett alkotmány“ a címe, melyben a megyei állapotokat festi. Ezzel a Kisfaludy Társaság pályázatán jutalmat nyer. De országos hírűvé csak a következő pályázat teszi őt. Két évvel utóbb 1847-ben „Toldi“ című költeménnyel nyeri el a Kisfaludy Társaság jutalmát s ezzel beköszönt hozzá a dicsőség. E költemény megszerzi számára nemcsak a hírnevet, hanem Petőfi barátságát is.

* Ma — sajnos — román megszállott terület.

Petőfi, Toldi olvasása után levelet és költeményt ír hozzá, amelyre Arany époly szívesen válaszol.* A két költő között igaz, benső barátság jön létre. Meglátogatják egymást, leveleznek egymással, évelődnek, tréfálnak, szóval boldogok egymás körében.

E barátságnak hű tükre a Petőfi és Arany közti levelezés. Petőfi vidámsága, életkedve, lelkesedése jó hatással van a csöndesebb Aranyra.

De ez a boldogság nem soká tartott. Jöttek a 48-as szabadságharc eseményei, melyek Petőfi halálával s a világsi fegyvertételével végződtek. A szabadságharc bukása nagy hatással van Aranyra. Elveszti állását, elveszti barátját, s elveszti életkedvét.

Állást kap ugyan, mert Nagykőrösön gimnáziumi tanárrá választják, de lelkének üdeségét nem kapja vissza. Bús, nyomott hangulat nehezedik lelkére.

E hangulatot tolmácsolják lírai költeményei. Végül kétségbeesett hangulatának a „Nagyidai cigányok“ című költeményében ad kifejezést, s ezzel mintha megkönnyebbült volna lelke, s visszatér a költői alkotás terére. Kiadja „Toldi estjét“ s megírja balladáit. 1860-ban a Kisfaludy Társaság igazgatójává választják, s Pestre költözik. A hivatalos teendők ebben az időben elvonják a költői alkotástól, de hangulata sem engedi, hogy ami lelkében él azt mind formába is önthesse. Meghal egyetlen leánya Juliska (1865), kit mindenek fölött szeretett, maga pedig betegeskedik. Életének őszén 1879-ben jelenik meg „Toldi szerelme“, melyet örömmel, s ünneplő elragadtatással fogad a közönség. A költő ekkor már 62 éves volt, s a néhány hátra levő évet betegeskedéssel töltötte, csöndes megnyugvással sétálgatva a Margitsziget tölgyei alatt. 1882-ben, október 22-én halt meg.

Arany Jánoshoz.

Irta: *Petőfi Sándor.*

Toldi írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre.
Olvastam költőtárs, olvastam művedet
S nagy az én szívemnek gyönyörűsége.

Ha hozzád ér lelkem s meg talál égetni,
Nem tehetek róla, te gyujtottad úgy fel.
Hol is tehetél szert ennyi jóra, ennyi
Szépre, mely könyvedben csillog pazar fénnel?

Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki.
Más csak levelenként kapja a borostyánt
S neked rögtön egész koszorút kell adni.

* Petőfinek Aranyhoz intézett költeményét mai számunkban közöljük.

Ki volt tanítód? Hol jártál iskolába?
Hogy lantod oly mester kezekkel pengeted?
Az iskolában nem tanulni, hiába,
Ilyet... a természet tanított téged.

Dalod, mint a puszták harangja egyszerű,
De olyan tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja.

S ez az igazi költő, ki a nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját.
A szegény népl olyan felhős láthatára,
S a közt kék eget csak néhanapján lát.

Nagy fáradalmait, ha nem enyhíti más,
Enyhítsük mi költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk, egy-egy vigasztalás,
Egy édes álom a kemény nyoszolyára.

Ezen gondolatok elmém környékezték,
Midőn a költői szent hegyre jövök fel.
Mit én nem egészen dicsstelenül kezdék,
Folytasd barátom, te dicsőséggel.

Világ folyása.

Az új magyar kormány új gondolatokat vitt bele a magyar közönségbe s új módszer szerint dolgozik. A magyar sajtó túlnyomó nagyrésze épúgy, mint a külföldi sajtóé is, azon a véleményen van, hogy a Gömbös kormány egész új korszakot jelent Magyarország történetében. Mult számunkban közöltük Gömbös miniszterelnök rádió beszédét. Azután néhány nappal az egész új kormány bemutatkozott, úgy a képviselő-, mint a felsőházban s Gömbös, mindkét helyen nagy beszédben ismertette terveit. Beszédjeit vita követte s minden párt részéről megbírálták Gömbös terveit. A vitát Gömbös zárta le összefoglaló beszédekkel. A képviselőházban Gömbös bírálói között gróf Apponyi Albert — az egész világon ismert, 85 éves, nagy magyar államférfiú — igazságos, nemes bírálatot mondott. Beszédjét alább közöljük, úgyszintén Gömbös záróbeszédjének kivonatát is. A legközelebbi napokra várható, hogy Gömbösnek 100 pontból álló, részletesen kidolgozott, „nemzeti munkaterve“ nyilvánosságra kerül.

Gömbös záróbeszéde a képviselőházban. Végül Gömbös miniszterelnök állott fel, hogy válaszoljon az elhangzott felszólalásokra. A szónokok egy része kifogásolta azt, hogy a nemzeti munka tervezetét nem mutatta be. Ezt azért nem terjesztette a ház elé, mert még csak tervezet és addig, amíg részletesen nincs kidolgozva, nem akar a nyilvánosság elé jönni. Ezután hangoztatta, hogy Magyarországnak bele kell helyez-

kedni a középeurópai állami konstellációk rendszerébe. Úgy gazdasági, mint kulturális téren máris oly politikát kell folytatni, amellyel beleilleszkedhetünk ebbe a konstellációba, — mondotta. — Az utolsó tizenkét év külpolitikai vonalvezetése egyformán változatlan volt. Károlyi folytatta Bethlen külpolitikáját és ő is folytatja ugyanezt. A háború után leromlott viszonyokban egységes gazdasági koncepció nem tudott kifomálódni, ezért minden erejével azon fog dolgozni, hogy lehetőleg megjavítsa a leromlott gazdasági helyzetet. A szót ő is csak preludiumnak tartja és tettekkel kíván majd a nemzet elé járulni. Igéri, hogy józanul, becsületesen és nem párt-szemponatok figyelembevételével fogja az országot vezetni. Elvileg az azonnali új választások megtartása mellett lett volna, de a körülmények parancsolják a gyors intézkedéseket. Már pedig az új választások kiírásával halasztást szenvedtek volna ezek az intézkedések, amelyeket az egységes pártra támaszkodva akar megtenni. Most nem lett volna reális új választásokkal nyugtalanítani az országot és elhalasztani a szükséges intézkedések megtételét.

Központi hatalom nélkül sem az ország, sem békés munka el nem képzelhető.

Mint a központi hatalom képviselője, soha máshoz alkalmazkodni nem fog, mint az államfőhöz és a parlamenthez.

Több szónok kifogásolta, hogy a királykérdésben nem foglaltam állást, — mondotta Gömbös. — Ezt tudatosan tettem. Nem akartam a bemutatkozásom által előállott pszichológiai közeledést megzavarni.

Abszolút lojalitással viseltetem az államfő iránt, aki inkarnációja a magyar fajnak és kit az állam törvényesen választott meg. Sem a koronára, sem annak viselőjére nem lett volna üdvös, ha most felvettem volna a királykérdést. Ez a kérdés most nem aktuális, de becsületesen fogok harcolni és szembenállni azokkal, ha annak idején aktuális lesz a kérdés, akik mást akarnak, mint én.

Kifogásolták azt is, hogy föllépésem teatrális. Erre azt válaszolhatom, hogy a nemzet lelki tespedésben van deprimált nemzettel pedig nem tudok együtt dolgozni.

Bejelenti, hogy körútra indul az országban, hogy az ország hangulatával megismerkedjen.

Igéri, hogy egy hónap múlva konkrét javaslatokkal jön a Ház elé.

A miniszterelnök azzal fejezi be beszédét, hogy a tettek ideje következett el.

Cselekedni fog, de csak akkor, ha kell és csak úgy, ha az az országnak hasznos lesz.

Apponyi Albert gróf beszéde. Ami a kormányelnök célkitűzéseiben foglaltatik, annak igen nagy részét rendkívül szimpatikusnak tartom. Szimpatikusnak tartom, hogy a miniszterelnök úr a rádióban mondott beszédében a hangsúlyt a valláserkölcsi alapra helyezte s kijelentette, hogy szükségesnek tartja a felekezeti békét és a meggyőződéses kölcsönös tiszteletbentartását. Lel-

kemből beszélt, hiszen egész életemben ezeket a célokat tűztem magam elé. (Zajos taps és éljenzés.)

— Üdvözlöm, hogy szociális irányban előrehaladást akar tenni olymódon, hogy nem a kapitalistarend felforgatásával, hanem annak keretén belül kívánja a nagyobb szociális igazságot biztosítani. Ami ezen a téren történik, az föltétlenül számíthat támogatásomra.

— Örömmel tölt el az erős nemzeti önérzetről, nemzeti öncélúságról tett kijelentése is. Itt hivatkozhatom igénytelen multamra, mert hiszen egész életem tevékenysége a nemzeti öncélúság kivívására irányult. Mindazokat a célkitűzéseket, amelyeket e téren, de különösen a nemzeti öncélúság terén hangoztatott, magamévá kívánom tenni. Ezt a nemzetet a mai kritikus napokban megvédeni nem olyan egyszerű dolog, mint más, szerencsésebb időkben. A célkitűzéssel együtt kell járnia a célszerűségnek az eszközök és program megválasztásánál.

— Itt van elsősorban az állam életét védő szervezet kérdése. Ezen a téren idegenek parancsa szerint kell megállapítanunk szervezetünket. Az ország öncélúsága függ attól, hogy a fenntartás minden eszközét biztosíthatassuk és ez ne csak szólam, hanem valóság legyen.

— A szociális igazság érvényesítésénél, a választójogi törvéynél örömmel látom a miniszterelnök törekvéseit.

— Volt egy óra az életemben nekem is, amikor politikai hitvallásom egy részét revízió alá kellett vennem, mint ahogy a miniszterelnök is revízió alá vette felfogása egy részét. Legyen szabad tiszteletemet kifejezni férfias nyíltságáért, amellyel bevallotta tévedését. Nekem is volt ilyen pillanat az alkotmányos küzdelem idején, amikor alkotmányosnak el nem ismert kormány kívánta az általános választójogot bevezetni. Akkor láttam, hogy mennyire gyenge az az alkotmányosság, amely nem a nép összességére támaszkodik. Ekkor revízió alá vettem álláspontomat és azon az úton, amelyre akkor léptem, igyekeztem most is befolyást gyakorolni.

— Az 1848-i magyar történelem a világtörténelemben egyedüli példát mutat, azt, hogy a magyar kiváltságos osztály nagylelkűen felszabadította a népet.

Azokban az országokban, amelyekben ezt a haladást a kiváltságosok ellen kellett keresztülvinni, eltűntek a kiváltságos osztályok a közéletből, míg Magyarországon megtartották szerepüket. Ezen az alapon tudnák tovább is megtartani, ha a politikai haladást nem ellenük, hanem ő általuk viszik keresztül. Reméli, hogy a keresztülvitel stádiumában éppen úgy egyek lehetnek a miniszterelnökkel, mint most. A miniszterelnök programjában hangoztatott célkitűzések igen nagy részével rokonszenvez. Az, hogy azonosítani tudja-e magát, a kiváltól függ. A kormány nyilatkozata nem annyira teljes, hogy ezt lehessen mondani és csatlakozásról lehessen szó. Várja a kiegészítést.

Lélektani szempontból helyesen cselekedett a miniszterelnök, amikor általános képet adott, a jövő perspektíváját tárta fel, mégis fel kell hívnia a figyelmét

arra, hogy a feladat legfontosabb része, amely alól nem ment fel sémmiféle hangulat: kimenteni az országot a jelenlegi gazdasági és pénzügyi helyzetből. Rendkívül súlyosnak tartja a büdzsé helyzetét. Az előző kormány-nak nagy érdemei vannak, hogy előbbrevítte a költségvetés egyensúlyának helyreállítását. Ebből a nemzetből azonban évenként 800 milliót nem lehet kiperéslni. Igen tekintélyes költségvetési redukció szükséges és elsősorban az állami üzem racionalizálását sürgeti.

Gróf Klebelsberg Kunó, ki Magyarországnak tíz esztendőn keresztül volt vallás- és közoktatásügyi minisztere, váratlanul meghalt. Előzőleg beteg volt, de már teljesen felgyógyult, amikor hirtelen szívrohamból meghalt. Nevéhez sok iskola s egyéb tudományos intézetek alapítása fűződik. Nagy gyázpompával s nagy részvét mellett temették el Szegeden, az ottani Fogadalmi templomban.

A cseh kormány benyújtotta lemondását. A lapok jelentése szerint Udrzal miniszterelnök a mai minisztertanácson jelentést tett azokról az okokról, amelyek visszalépésre kényszerítik: ezek egészségi állapotával függnek össze. A minisztertanács erre elhatározta, hogy a köztársaság elnökének átnyújtja a kormány lemondását. Hivatalos jelentést a minisztertanácsról és a kormány küszöbönálló lemondásáról nem adtak ki.

Magyarországon búzából 15·9, rozsból 8·1, árpából 7·2, zabból 2·8, tengeriből 24·3 és burgonyából 16·8 millió mázsa az idei termés. A takarmányrépa a száraz, meleg időjárás miatt fejlődésében kissé visszamaradt, a gumók többnyire kicsinyek. Az utóbbi esőkre keveset javult. Szeletését néhol megkezdték. Az őszi repce (új vetés) a szárazság következtében gyengén és egyenlőtlenül kelt. Helyenként rovarkárok miatt kiszántották. A kerti vetemények betakarítása részben már megtörtént, a termés általában közepes. A paprika szedése legtöbb helyen megtörtént. A termés jó közepesnek mondható. A vörshagymát betakarították, a termés mennyiségileg és minőségileg jó közepes. A bab betakarítása és cséplése túlnyomórészt megtörtént. A termés közepes. Az egyéb hüvelyesek cséplését általában befejezték, a hozam többnyire közepes. A káposzta vágását megkezdték. A fejek a szárazság miatt többnyire kicsinyek.

A komló leszedése megtörtént. A termés közepes. A köles cséplését közepes eredménnyel legtöbb helyen befejezték. A tatárka általában közepes termést adott. A cirok betakarítása folyik, a hozam közepesnek mondható. A kender és len feldolgozása még tart, többnyire rövid, de finomszálú. A magtermés közepes. A dohány törését és szárítását befejezték. A termés úgy minőségileg, mint mennyiségileg jónak mondható. A mesterséges takarmányok közül a lóhere és lucerna utolsó kaszálásai általában gyenge termést adtak. A magnak hagyott lóhere és lucerna cséplése folyik. Az őszi vetésű takarmányfélék a szárazság miatt gyengén keltek. A rétek sarjúkaszálását gyenge közepes eredménnyel betakarították. A le-

gelők fűnövése az utóbbi esőkre kissé javult. A gyümölcsfák terméshozama vidékenként igen változó. Általában igen sok a férges gyümölcs. Szilva, alma, körte közepes termést, őszibarack jó, részben szintén közepes hozamot adott.

A szőlők szüretelése majd mindenütt befejeződött. A száraz és meleg időjárás miatt azonban sok helyen száradtak a bogyók.

Százezer mázsa árpát viszünk ki Svájcba. Hosszabb idő óta tárgyalás folyik a magyar és a svájci gazdasági tényezők között a Svájc felé irányuló magyar kivitel növelése céljából. A tárgyalások eredménnyel jártak s ennek következtében lehetővé vált egyelőre százezer mázsa árpa kivitele.

A svájci-magyar árpakiviteli egyezményrel kapcsolatban megállapodás jött létre, mely szerint október-november havi leszállítására 100.000 métermázsát osztottak szét. A szétosztásnál elsősorban azt vették tekintetbe, hogy mely cégek rendelkeznek árpakészletekkel, hogy az elvállalt árpa valóban kivitelre kerüljön. A 100.000 métermázsas árpából nemcsak fővárosi, hanem vidéki cégek is kaptak részesedést.

Négymillió pengős inségmunka indul meg Budapesten. A kereskedelemügyi minisztérium és a pénzügyminisztérium hozzájárulásával Budapest székesfőváros négymillió pengő értékű inségmunkát indít meg. Egymillió pengőt csatornázási, hárommillió pengőt pedig újjáépítési munkálatokra fordítanak. Összesen négyezer munkanélküli jut foglalkoztatáshoz.

A konnersreuthi csoda.

Évek óta a németországi Konnersreuth községben csodás jelenések történnek. A falu egyszerű szabómesterének leánya, Neumann Teréz körül. A leányt először súlyos balesetek és szerencsétlenségek érték, amelyek között különösen súlyos volt a gerincoszlop megsérülése és azóta körülötte nagyon rejtélyes fizikai s pszichikai természetű jelenségek játszódnak le, amelyek a szerény falusi leánykának világhírt szereztek.

Neumann Teréz stigmái. Azt állítják Neumann Terézről, hogy négy vagy öt esztendeje semmiféle látható, érzékelhető élelmiszert nem vesz magába, kivéve a szent áldozás ostyáját, amelynek természetesen anyagi tápértéke egészen csekély.

A táplálkozás teljes elmaradása azonban nem szüntette meg az anyagcsere folyamatát. Továbbá testén minden külső hatás nélkül stigmák képződnek, amelyek Krisztus sebhelyeinek formáját mutatják, ezek sohasem behegedő, varr által borított sebhelyek, amelyek minden pntéken megnyílnak és fájdalmasan vérezni kezdenek. Ez a jelenség különösen élénken jelentkezik húsvét hetében, nagypnteken. A vérzéssel egyidejűleg Teréz a transz állapotába merül, amelyben arról beszél, hogy Krisztus keresztútjának nézői között áll.

Amikor magához tér, nagy élénkséggel vázolja benyomásait, miközben megismétli azokat a kijelentéseit, amiket a transz állapotában hallott azon a zsidó nyelven, amelyet Krisztus korában használtak.

A csodárajárok ostroma. A közvélemény nyomban azután, hogy az első hírek a csodás konnersreuthi jelenségekről kiszivárogtak, a szokásos módon két részre oszlott a vélemény. Az egyik tábor a szkeptikusok csoportja volt, akik arra a nagyon kényelmes álláspontra helyezkedtek, hogy az egész dolgot a svindli szóval bélyegezték meg, a másik csoport pedig azoké, akik kevésbé elhamarkodottan csodahitükben meg jámbor kíváncsiságukban seregestől árasztották el a kis felsőpfalzi falut. Konnersreuth jóformán máról-holnapra a világérdeklődés központjába került és idegenforgalom fejlődött ki, úgy hogy új autóbuszvonalakat kellett szervezni, kibővítették a vendéglőket és a szabómester háza előtt sorban állott a kíváncsiak serege. Ez a roham olyan erőszakos volt, hogy a kinövéseknek úgy az egyház, mint a Neumann-család hamarosan véget vetett.

Ettől kezdve alaposan megrostálták azokat, akik Neumann Terézt meglátogathatták.

Ebből a korszakból egész sor olyan eset vált ismertté, amelyekben kimondottan magas intelligenciájú, úgynevezett természettudományos világnézetű, tudós emberek s a legkülönbözőbb társadalmi osztályokból és felekezetekből való protestánsok és zsidók is megdöbbenve állottak meg a beteg falusi leány ágya mellett, megfogta a szívüket a csodák varázsa.

Neumann Teréz kéthetes orvosi ellenőrzés alatt. Tudományos szempontból a legtöbb értéke annak a vizsgálatnak volt, amelyet püspöki rendeletre 1927 július 14-től 29-ig hajtottak végre Neumannék konnersreuthi házában. Ez a vizsgálat lényegében abban állott, hogy a kétheti időtartam alatt Neumann Teréziát éjjelen és napon át közvetlenül erre a célra kiképzett és megeskettett apáca nővérekkel ellenőriztették.

Viszont a nővéreket a közeli Waldsassenben élő és működő Seidl Ottó egészségügyi tanácsos ellenőrizte aki Teréziát gyermekkorától ismerte és az 1918-ban történt első szerencsétlenség óta szakadatlanul kezelte. A megfigyelés, amint azt később Seidl a bíróság előtt tett és esküvel megerősített vallomásában mondotta, a lehető legszigorúbb volt. Terézt állandóan két nővér figyelte, egyetlen pillanatra sem tévesztették szem elől teljesen lehetetlen volt, hogy a kétheti időtartamon belül bármilyen élelmiszert vehetett volna magához anélkül hogy ezt a megfigyelők észre ne vegyék. Még a szájvizet is pontosan megmérték használat előtt és után. Összefoglalásképpen Seidl tanácsos ezeket mondotta: — Teljes mértékben meg vagyok győződve arról, hogy Neumann Teréz semmiféle táplálékot nem vesz magához... Az orvostudomány nem tudja megmagyarázni a konnersreuthi jelenségeket.

Igen, igen, vannak dolgok ég és föld között... Ez a komoly tudós beszéde, aki felülemelkedik az elő-

ítéleteken és beismeri, hogy tudomány mai állása mellett is vannak olyan jelenségek, amelyek előtt meg kell állania a tudományos okoskodásnak és meg kell elégedni a megfigyeléssel és a jelenségek regisztrálásával.

Varsányi Irén meghalt.

A magyar színművészet, egész színházi világunk égboltozatára ma zord felhő borult: Varsányi Irén nincs többé. Lelke, ez a gazdag és bensőséges asszonyi lélek elröppent a sokat szenvedett testből, ismeretlen magasságból nézi azt a földi életnyüzsgést, amelyet ő egy-egy csodálatosan megható, vagy megmosolyogtató alakban állított elénk a színpadi illuziókeltés varázsával. A magyar színészet eltakart arccal, lefelé tartott fáklyával áll a ravatal előtt, amelyen égő gyertyák rőt fénye mellett Varsányi Irén porhüvelyé nyugszik.

Kezdetől fogva egyetlen színpad, a Vigszínház volt a porondja, működési területe Varsányi Irénnek. Győri születésű, pesti színinövendékként itt tette meg kezdő, de rögtön feltűnésteltető lépéseit még a színház alapításának friss napjaiban s annak a híres, az ország határain túl is emlegetett együttesnek, amelyet a Vigszínház aranykorszakaként emlegetnek, Varsányi Irén lett legelső vonalban álló női erőssége.

Hosszú lenne felsorolni azokat a figurákat, akiknek ő a színpadon hangot, formát lelket adott. De bármit is játszott: mindig nemes, igaz és meggyőző volt. Még csak ötvenhárom éves volt Varsányi Irén, akinek az utóbbi időben méltatlan és érthetetlen mellőzést kellett megérni. Ez azonban soha egyetlen hangos szóra sem készítette. Azzal a tudattal viselte el, azzal a fölényes nyugalommal nézte a vele és körülötte történő jelenséget, ahogyan az olcsó vásári holmi csillogását nézheti az, akinek szín-arany van a kezében.

A mosolygó beteg.

Régóta betegeskedett Varsányi Irén, epekő hántalmai voltak. Ezelőtt két héttel háziorvosa, Kelemen dr figyelmeztette a családot, hogy a művésznő állapota annyira súlyos, hogy szanatóriumi kezelésre, sőt valószínűleg műtéti beavatkozásra van szükség.

Varsányi Irén eleinte nem akart hallani a műtétről, de később a család tagjainak rábeszélésére elhatározta, hogy szanatóriumba megy, kedden reggel fel is vétette magát a Parkszanatóriumba, ahol az első emelet 71-es számú szobáját foglalta el. Állapota ekkor már annyira súlyos volt, hogy megállapították, hogy az operáció elkerülhetetlen.

Varsányi Irén nem panaszkodott, nyugodtan, mosolyogva tűrte a kínzó fájdalmakat. Közölték vele, hogy meg kell operálni, ezt is nyugodtan, panasz nélkül vette tudomásul, pedig tisztában volt vele, hogy újabb szenvedések várnak rá, sőt leszámolt azzal is, hogy már ezen az úton sem lehet segíteni rajta.

Állandóan betegágya mellett tartózkodott férje, Szécsi Illés vezérigazgató, fia, leánya és veje, Borsos

Károly mérnök. Meglátogatta mindennap édesanyja is, a művészvilágban jól ismert Lina néni, aki előtt azonban napokig titkolták Varsányi Irén súlyos betegségét.

Szombaton került műtétre a sor. A műtét sikerült ugyan, de az orvosok megállapították, hogy a májban már olyan súlyos természetű elváltozások vannak, hogy segíteni nem lehet. Varsányi Irén egyre rosszabbul lett s szombaton este ezt mondta azoknak, akik körülvették betegágyát:

— Én tudom a sorsomat... meg fogok halni. Csak azt kérem, vigyázzatok, hogy halálom körül ne legyen lárma. Sohasem szerettem a hangos dolgokat, csak a csöndet... Egyszerű temetést akarok...

Vasárnap délelőtt Varsányi Irén már érezte, hogy menthetetlen és mégis, amikor meglátogatta édesanyja, halálos ágyán is mosolyogva, jókedvűen viselkedett, nehogy édesanyjának fájdalmat okozzon.

Vasárnap délben roham lepte meg, injekciót adtak neki, majd kérte az orvosokat, hogy hagyják őt minél több ideig magára. Hétfőre virradó éjszaka alig aludt valamit, szólanul, mozdulatlanul feküdt az ágyon.

„Nem félek a haláltól.“

Hétfőn 11 óra tájban ezt mondta az orvosának:

— Nagyon rosszul vagyok. Nem félek attól, hogy meghalok...

Többet nem beszélt, háromnegyed 12 óra tájban örökre lehunyta szemét.

Amikor a szanatóriumban szétszaladt a hír, mindenki sírva fakadt, könnyes szemmel jártak a folyosókon az orvosok, zokogtak az ápolónők és kétségbeesetten közölték a látogatókkal, hogy Varsányi Irén már nem él.

A szanatórium 71-es szobájában az ágyon fehér lepellet letakarva feküdt Varsányi Irén. Arcán kisimultak a vonások, az emberfeletti szenvedésnek nyoma sem látszik.

A botnak két vége van.

Ez a történet pedig éppenséggel nem régen esett meg. Csak most, október elején történt Erdélyben, Aranyos-Gyéresen. Gyéres szomszédos Tordával és állomása a 9 kilométeres szárnyvasútnak, mely Torda városát összeköti a nagy világgal. Ugyan most már bármely autóbusz megteszi ezt a szolgálatot, úgyhogy elejével rohan be Torda városába, míg a derék vasúti mozdonyok hátsó részükkel robogtak be, meggondolt sebességgel, a tordai pogácsa és okos malac hazájába, hogy ne kelljen megfordítani a mozdonyt Tordán, ahol ilyen fordító „korong“ nem volt.

Gyéresen hirdeti pediglen az ígét Bartha Lajos református lelkész negyven esztendő óta. Ebből az alkalmából történt az alább előadandó eset, mely bizonyítani akarja, hogy Erdélyben sok minden eltűnt és elvándorlott, de a híres erdélyi humorból még maradt valamelyes

„porció“. Negyven esztendei pásztorokodása évfordulóján a hívek megtisztelték lelkészüket, aki különben jótulajdonságai közé számítja, hogy szókimondó ember. Ezek után át kell térnünk a jubiláris ünnepségre, mely mindenképpen szép és meleg volt. Üdvözletek, értékes ajándék, deputáció, megható egyházi beszéd az ünnepelt részéről, mind ez nem hiányzott. A főgondnok egyházközségi díszgyűlést hívott össze. Küldöttség hívta meg a nagytiszteletű lelkészt és teméntelen üdvözlét, díszszónoklat hangzott el. A hívek mindenképpen megbizonyították, hogy ők megérdemelt tiszteletben, becsülésben és szeretetben részesítik papjukat, aki annakidején különben a tordamegyei függetlenségi pártnak is nagy harcosa vala. Minthogy az ily tiszteletreméltó jubileumok a hagyomány által megszabott formák közt folynak le, nekünk immár nem volna több irni valónk, ha Bartha Lajos esperesnek nem lett volna válaszában valamelyes mondanivalója, melyet mégis, papíron is meg kell örökítenünk. Az elhangzott díszszónoklat után ugyanis Bartha nagytiszteletű úr imígyen kezdte meg válaszát:

— Kedves hiveim! Ennek az én negyven éves papságomnak két vége vagy, mint a botnak. Az egyik vége a ti kezetekben, az, hogy negyven esztendőn keresztül engem papotoknak megtűrtetek. A másik vége pedig az én kezemben, hogy negyven esztendő óta közletek kibírtam... — Ezek után meghatott szavakban köszönte meg a jubiláns szokott ékesszólásával a megtiszteltető ünnepeltetést.

Két nagyon boldog ember — a szegényházban.

Az a ritkaságszámba menő esemény, hogy valaki nemcsak egyszerűen boldog, hanem nagyon boldog, nem felületes impresszió, hanem „hivatalosan“ is igazolt tény, mert Pálos Ödön, a szegényház igazgatója is ezzel a két szóval emlékezik meg Messinger Antal vén kőfaragó segédéről és feleségéről, Riczinger Terézről, akik szombaton ünneplik aranylakodalmukat.

A csendes épület egyik földszintes szobájában színévesztett kártyával játszik a jubiláns házaspár, két friss beszédű, friss mozgású mosolygós ősz ember. Pedig a férj hetvenöt esztendő, 1882 október 15-én esküdtek meg — nem mindennapi előzmények után.

Messinger Antal ugyanis ezt a meglepő históriát adja elő:

— Tizennégyezer forintot adtam én ki a kezemből 1882-ben, amikor elhatároztam, hogy a Terézt elveszem feleségül. Egy menyasszonyom volt, aki 14.000 forint hozományt tartogatott részemre. Rettentő pénz volt ez akkor, uram! Húsvét vasárnapján délelőtt történt, hogy a kertben üldögéltem a menyasszonyommal, aki váratlanul azt mondta: „Ha majd a feleséged leszek és megkapod a tizennégyezer forintot, bizony nem fogok dolgozni még házimunkát se.“ Ekkor kérem megszakadt benem valami. Este egy szegény leány jött el látogatóba a

nővéremhez, — mostani feleségem... Húsvét másodnapján már vele ültem a kertben, otthagytam a menyasszonyomat, a tizennégyezer forintot és pár hétre rá már a nagyon szegény Riczinger Terézzel jegyeztem el magam.

Vidáman kérdezi az ősz asszony:

— Talán megbántad?

— Na azt nem. De azért tizennégyezer forint most jól jönne — feleli évődve a férfi.

Közbeszól Pálos Ödön igazgató:

— Nem szabad megfélemedezni arról sem, hogy úgy a szegényház, mint a főváros halálával tartozik ennek a derék öreg kőfaragósegédnek. Még 1918-ban elhatároztuk, hogy emlékkövet állítunk fel a szegényház hősi halottainak. Pénzünk nem volt, viszont kőfaragómester sem akadt szegényeink között. 1928-ban vettük fel ápolójaink közé Messinger Antalt aki elvállalta, hogy megrajzolja a hősök emlékének tervét, kifaragja a köveket és felállíthatjuk az emléket. Neki köszönhetjük, hogy 1928 július 2-án leleplezhettük a négy méter magas emléket. Ez az ünnepe az arról is nevezetes, hogy ekkor játszott utoljára szegény megboldogult Radics Béla...

Messinger ezt monja az életéről:

Életem delén kőfaragómester voltam, öt-hat segéd is véste mellettem a köveket, de végül is be kellett zárnom az üzletet, ismét segédi sorba jutottam, amíg aztán az öregség ide nem sodort, ennek a jóságos intézetnek a falai közé. Itt az a nagy öröm ért, hogy a közé a hat házaspár közé tartozom, akik együtt lakhatnak. A szegényházban ugyanis különteremben alusznak a férfiak és különteremben a nők és így sok házaspár el van szakítva egymástól. Elmondhatom, uram, hogy nagyon boldog vagyok.

Az egyik szegényházi tisztviselő megkérdezi tőle:

— Hát árulja el, bátyám, hogy mi a boldogság titka? Hiszen maga csak tudja...

A férfi megsodorja élesvágású ősz bajuszát:

— Az igénytelenség, könyörgöm. Aki le tud mondani, az megnyeri a csatát.

Messingerné azonban — úgylátszik — más véleményen van, mert legyint a kezével s meggyőző lévvel, mint egy bölcs tanító néni, magyarázza:

— Úgy kell viselkedni, jó uram, hogy szeretetet kapjon az ember. A sok szeretet, amit kapunk, hozza az elégedettséget.

Gondolatok halottak napjára.

Két nappal előbb Krisztust, a királyt ünnepeltük, ki hatalommal bír a teremtés jogán az egész világ felett, kinek jogara alatt élhet az egyén, a család, a társadalom és a nemzet megelégedetten, boldogan.

Ma a diadalmas egyházat, Krisztus győzedelmes országát ünnepli az egyház. Rámutat arra, hogy mindaz, ki meghajlik Krisztus jogara előtt, törvénye szerint él, elfogadja gondolatait, irányítása szerint szenvedni életét, az az élet után részt vehet Isten dicsőséges országában, el fog jutni napsugaras tájakra, „hol többé már nem lesz

halál sem gyász, jajszó és fájdalom... mert könnyeiket maga a Mindenható feltörölte“.

S amíg a hit fényénél ünnepeljük őket a szenvedésben megtisztultakat, a halálban diadalmaskodókat, reménnyel telik meg lelkünk, erőtlől duzzad akaratunk, mert példáikból, diadalukból látjuk, hogy törekvésünk nem lesz meddő, életünk, küzdelmünk nem lesz céltalan!

De még el sem némultak az ünnepi akkordok, lelkünkben még zsong az igazak diadalmámora, máris egyházunk, anyánk és irányítónk felhívja a figyelmünket egy másik hangra, egy panaszos jajra. „Miseremini, miseremini mei sallem vos amici mei, quio manus Domini tetigit me“ könyörüljete, könyörüljete rajtunk, könyörüljete rajtunk legalább ti barátaink, mert az Úr keze érint bennünket.

Krisztus országának harmadik, szenvedő részéből hangzik e panasz, e jaj!... Kik vannak ott?... A mi atyáink, anyáink, hozzátartozóink, testvéreink, talán áldozataink... azok kiknek sirja még ott domborodik a falu, vagy város hervadt lombú temetőjében.

Hozzánk fordulnak ők, mert hisz már mindent elfelejtettek, mindent megbocsátottak!... Hozzánk fordulnak szenvedéseikben, mert ők tehetetlenek a Mindenhatónak keze érintésétől.

Az isteni Szeretet örökre eljegyezte őket magának, de a végtelen igazság távol tartja őket míg tartozásukat meg nem fizetik, míg a földi élet utolsó salakját a szenvedések tüze le nem égeti.

Megdöbbenő igazság, de egyben megnyugtató, vigasztaló tan, hogy kedveseink, hozzátartozóink fogyatékoságuk, gyarlóságuk dacára nem veszték el, hanem élnek és fognak üdvözülni.

És mi segíthetünk rajtuk. Ez a szentek csodás egyezsége, melyet az egyház hirdet és mi hiszünk!... Segíthetünk rajtuk, amiként Machabaeus Júdás, mi is bemutatathatjuk, vagy bemutatathatjuk áldozatainkat...

Sokan azt hiszik, ha koszorút visznek, gyertyát gyújtanak a sírhant felett, már eleget tettek megboldogult kedveseiknek... Szép szokás, de egyáltalán nem elég. Könyörületért kiáltanak ők, miseremini mei, áldozatot kérnek, azért ne csak gyertyát gyújtsunk, hanem a szeretet fátylóját, maglyáját s rakjuk rá imáink tömjénét, önmegtadásunk mirháját és ezt vegyük körül az el nem felejtés örökzöld koszorújával. Ezt kéri ők, ezzel segíthetünk rajtuk.

Ki tudná megtagadni arája, barátja vagy édesanyjának kérését?... Ki tudná megtagadni akkor, ha ez az anya, ez a barát és ara a legeszményibb és leg-tökéletesebb volna...? De lehetnek-e a földön olyan tökéletes lények, mint a tisztítóúti szentjei? S nem akadhat-e olyan elfásult lélek, ki ezek jajszava, panasz mellett elmenne és escedő kérésüket nem hallaná meg?!

Ha egy fejedelem, vagy király reánk szorolna, barátságunkat kérné mi készséggel ajánlanánk fel szolgálatainkat, barátságunkat, sőt életünket is!... S ha a Krisztus országának leendő fejedelmei kéri szolgálatainkat, barátságunkat, ezt megtagadhatjuk-e nekik?... Nem ez lehetetlen. Ezt hittel s józan ésszel nem tehetjük!... Az emberek még a legjobb barát is hütlenné, hálátlaná lehet, de a szentek soha!... Sőt nemcsak, hogy hütlenek nem lehetnek, hanem — mint az igaz férfiak — hálásak akarnak és lesznek jötevőikkel szemben. Azért ott és akkor fogják imáinkat, jócselekedeteinket meghálálni, amikor és ahol arra leginkább reá szorulunk.

Ezzel a lélekkel keressük fel halottainkat, ezzel a lélekkel gondoljunk reájuk s ha majd elérkezik az a

nagy nap, hogy a földi lét küszöbét nekünk is át kell lépni, úgy az örökkévalóság kapujában az ő hálás szeretetük fogad bennünket. És akkor velük járjuk az örök élet utait, hol már többé — mint a szentírás mondja — számunkra sem lesz több jaj és panasz, könnyeink föl-száradnak.

A Baráti Házat fenntartó erőkről.

(Folytatás.)

(Mely gyakorlatokat végeznek a német Baráti Ház alapítói, fenntartói és vezető emberei, hogy képesek legyenek állandóan és jól irányítani ezt a sok veszélynek kitett intézményt?*)

Az első gyakorlatban arra neveli rá magát az ember, hogy bármit is lát, bármit is tapasztal, megfigyelje pontosan azt, hogy abban a látott, tapasztalt dologban, melyik a mulandó rész és melyik az el nem mulandó. S ha ezt a kettőt ketté tudja már választani, akkor figyelmét erősen ráirányítsa az állandóra. Így például ha az ember egy növényt lát, mingyárt megállapíthatja azt, hogy a növényben mulandó: a virága, a levele, a gyökere és a szára, mert ezek előbb-utóbb mind elhervadnak és elrothadnak. De nem mulandó, hanem *maradandó a növényben az életösztön*, mely úgy intézkedik, hogy a növény magjában egy új növény csiréje legyen belerejtve s az új növény magjából megint új növény nőhessen ki s így örökké tovább. Vagy ha az ember tavasszal látja, hogy a nap rásüt a hóra s a hó elolvad, rögtön elválaszthatja ebben a látványban az elmúlót, a maradandótól. Az elmúló ebben a látványban a hó, amelyik elolvad s a napsütés, amelyik elmúlik. Maradandó azonban benne az a parancsoló természeti törvény, hogy a nap melegtől a hó elolvadjon. Ez a parancsoló természeti törvény nem szűnik meg, ha a hó el is olvadt s a napsugár el is múlt, hanem láthatatlanul és észrevétlenül mindig megmarad, mindig visszatér s ahol valamikor meleg napsugár éri a havat, parancsolólag fellép és kikényszeríti, hogy a napfény hatása alatt a hó elolvadjon.

De még más dolgokban is meg lehet figyelni a maradandót s el lehet választani a visszatérőtől. Így pl a sors működésében. Az ember elkövet egy cselekedetet. Pl ír egy levelet, azt elküldi. A címzett megkapja, elintézi, eltépi. A mulandó ebben a levél, melyet eltéptek, az ügy melyet elintéznek, sőt mulandók a levelet író és kapó emberek, mert ők is meghalnak. De nem mulandó benne az a jószág, rosszóság, szeretet vagy gyűlölet, amely a levélíró szándékában élt. Ez, a sors intézkedése folytán, előbb-utóbb következményeket fog maga után vonni. (Jókat vagy rosszakat, aszerint, hogy milyen volt maga a szándék.) S felszínre fog kerülni a hatása annak, ami láthatatlanul túlélte az egész eseményt: ami maradandó volt benne. Ezért van az, hogy a bűncselekményekben is, hiába pusztítanak el, minden külső mulandó bűnjelet, azért mégis, az, ami nem mulandó a bűncselekményben: az erkölcsi rossz, megmarad s világi és isteni büntetést von maga után. Ez alól nem vonhatja ki magát senki sem. Ez a maradandó törvény még a halálon túl is érvényes.

Ezt a megfigyelési gyakorlatot életünk minden helyzetében végezhetjük, úgy a legnehezebb munkában, mint belegágyon vagy szabad időnkben. Minden iparos megfigyelheti a maga szakmájában, hogy azoknak az anyagoknak, melyekkel dolgozik, melyek a mulandó s melyek a maradandó tulajdonságaik. Ezeknek alapos ismerete teszi az iparost mesterré.

(* E gyakorlatok részletes leírása dr Steiner Rudolf „Stufen“ című könyvében található meg.)

Ennek az első gyakorlatnak az értelme s célja az, hogyha megtanultuk elválasztani a mulandót az elmúlhatatlantól, vagyis az értéktelent az értékestől, akkor meg is fogjuk tanulni szeretni és becsülni az értékeset. S meg fogjuk szokni, hogy szívünkkel mindig és mindeütt: a szintisztát, az örökértékűt, a magosat keressük.

Ezt a végcélt az, aki sokáig élt a rosszban, nem érheti el máról-hónapra, csak úgy, ha a szorgos kitartó gyakorlás által, valóságos, második természetévé teszi annak a megfigyelését, hogy mindenben amit lát, mi a megmaradó s mi az állandó? (Folyt. köv.)

Ötezer évi hallgatás után megszólal egy kürt...

Négy nap előtt Ember Sándor dr budapesti ügyvéd budakalászi telkén, ásatás közben, kőkorszakbeli leleteket találtak. Ma délelőtt azután a Nemzeti Múzeumban elterjedt a hír, hogy Tompa igazgató ebből a korból származó kürtöt is talált. Az ötezer éves kürt ötven centiméter hosszú, lopótok formájú kagyló, erős csavarulatokkal. Azt a végét, amelyet a szájhoz illesztettek, a kőkorszakbeli ember levágta és lecsiszolta, hogy megfújható legyen.

— A kürt úgyszólván teljesen ép és tudományos szempontból világszenzáció — állapította meg az igazgató —, mert ilyen hangszerszámot még sehol a világon nem találtak. Ez a kagyló úgynevezett triton, ma is használják a déli tenger partján élő vademberek kürtnek. Régi ábrázolásokon a triton gyakran előfordul. A kagyló a Földközi tenger és az Indiai óceán környékén fordul elő. Egyik bizonyítéka ez a lelet annak, hogy ötezer évvel ezelőtt már az említett helyek és Magyarország mostani helyén élő emberek közt kereskedelmi kapcsolat volt.

Ezután a kürtöt ajkához emelte és belefújta. A régizeti osztály műhelyében összegyűltek áhítattal és bizonyos fokú megrendüléssel hallgatták, amint a kürt ötezer éves hallgatás után mély, bűgő hangon megszólalt.

A humor világából.

A HARAPÓS KUTYA.

- Fehér vagyok. A kutyája miatt jöttem.
- Ugyanis?
- Uram, az ön kutyája háromszor megharapta az anyósomat.
- Igazán? Őszintén sajnálom. De nem vonhatom érte felelősségre.
- Nem is arról van szó. Azért jöttem, hogy megvásároljam a kutyáját.

HOL ALSZIK?

Előadás közben a színpadon észreveszik, hogy az első sorban egy néző nyugodtan alszik. A főszereplő színésznő a színpad mögött megbotránkozva szól oda a partnerének: „Micsoda szemtelenség! Jegyet vesz az első sorba és alszik!” A színész megnyugtatta: „Ez szemtelenség? Dehogy is! Az a szemtelenség, amikor valaki nem vált jegyet a színházba, hanem otthon alszik.”

Felolós szerkesztő és kiadó:

N. GÖLLNER MÁRIA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

FOGHÁZMISSZIÓ HELYSÉGE

Budapest, V., Markó-utca 16., III. emelet 28.